

Нові варіанти кобзарських співів.

Передав з замітками М. Драгоманов

(*Посвята Л. П. К.*).

Попередня замітка.

З часу, як ми з д. Антоновичем почали видавати „Історическія пѣсни Малорусскаго народа“, ми получили од різних осіб чимало нових матеріалів з кобзарського репертуару. Більшу частину їх ми могли б ужити хіба для другого виданя „Ист. п. М. нар.“, котрого напевно ми не діждемось. Через те я поклав передати їх в „Жите і Слово“ без дальших заходів, аби вони не затратились. Найголовніші уваги, які б до них треба було додати, пильний читач може знайти чи то в „Ист. п. Мас. нар.“, чи в працях Костомарова і Житецького, легко приступних.

Додам і ще слівце. В теперішні часи, по всему видно, твори народної словесности не дуже то читають ся масою публіки української. Сужу так по тому, що навіть у тих, хто збирає і печатає ті твори, не видно близького знакомства з попередніми збірками. В Галичині-ж ті твори ніколи не були люблені ні читані „народолюбною“ публікою, бо навіть збірка Головацкого там майже невідома. Тим то я думаю, що навіть голі тексти кобзарських співів будуть придатні нашій молодіжї і з боку літературного і як взорці мови.

1. 3 записів Ломиковського 1805 р. О. Бодяньського і кн. Цертелева.

П. Ігн. Житецький напечатав в „Кіевской Старинѣ“ 1891, ч. 12 і 1892 ч. 1—2 працю „Старинная запись малорусскихъ думъ съ обзоромъ вариантовъ къ нимъ“, перепечатану потім в его книзі „Мысли о народнихъ малорусскихъ думахъ“, Кієвъ 1892. Ся збірка дісталась д. Житецькому по смерті проф. А. А. Котляревського од сина остатнього. Д. Житецький опише рукопис сеї збірки так:

„На заглавномъ листѣ ея стоятъ слѣдующія любопытныя строки, написанныя, судя по почерку, рукою самого составителя рукописи: „Повѣсти малороссійскія числомъ 16*“. Списаны изъ устъ слѣпца Ивана, лучшаго рапсода, котораго засталъ я въ Малороссіи

*) Есть въ рукописи, кромѣ думъ, три извѣстныя пѣсни — тоже изъ кобзарскаго репертуара: „Дворянская жена“, „Чечотка“ и „Попадья“.

въ началѣ XIX. вѣка“. Кго былъ этотъ списатель, не видно изъ рукописи, но слова его находятся въ полномъ согласіи съ водяными знаками бумаги, на которой написана вся рукопись: на синихъ листахъ ея, на которыхъ помѣщены самыя „Повѣсти малороссійскія“, водяные знаки относятся къ 1808 году, а на бѣломъ заглавномъ листѣ, который пришить къ рукописи, повидимому, послѣ того, какъ она была написана, водяные знаки указываютъ на 1827 годъ. Принимая во вниманіе эти данныя, можно полагать, что рукопись современна первому (цертелевскому) изданію малорусскихъ думъ (1819 г.), а можетъ быть, и древнѣе его.

Думы и пѣсни расположены въ слѣдующемъ порядкѣ: 1) Три брата въ плѣну въ Азовѣ, 2) Козакъ Иванъ Коновченко изъ города Черкассы, 3) Пирятинскій поповичъ Алексѣй, 4) Федоръ безродной, 5) Три брата Самарскіе, 6) Атаманъ Матяшъ старый, 7) Козакъ прощается съ сестрами, 8) Братъ да сестра, 9) Кишка Самыло, 10) Иванъ Богословець гет. Запорож, 11) Вдова въ городѣ Чечельницѣ (въ Польшѣ), 12) Дворянская жена, 13) Чечотка, 14) Попадья, 15) Разговоръ Дибра съ Дунаемъ, 16) Вдова Сирка Ивана“.

Ми маємо в своїх паперах рукопис, текст котрого дуже схожий з рукописом пр. Котляревського. Він переданий був ще коло 1873 р. пр. В. Антоновичу Масловим, молодім тоді писателем Українцем жившим у Москві, де він незабаром і помер, але вжити єго для видання „Истор. Пѣс. Малор. Народа“ ми не могли ось по якій причині:

Ще в 1871 р. почув я од пр. А. Хв. Кістяковського, що у проф. Котляревського єсть стара збірка кобзарських дум, котра буцім то належала до паперів Ів. П. Котляревського, автора „Наталки Полтавки“. Я тоді-ж попросив у Кістяковського, як приятеля пр. А. А. Котляревського, посередництва, щоб той дав копію з тієї збірки для „И. П. Мал. Нар.“. Тільки-ж скоро Кістяковський звів мене, що Котляревський не згоджує ся дати свою збірку, бо хоче печатити єї сам. (Перед тим так тамо Котляревський не дав для видання казок Рудченка тих матеріалів, котрі єму дістались з редакції „Основи“, остатнім секретарем котрої був Кістяковський, через котрого і обертались в тій справі до Котляревського). В 1873 р. я почув, що Котляревський дав згадану збірку дум (копію чи оригінал) костюмарову з умовою, що той може цитувати видержки з неї в своїх працях, але не може печатати єї цілком. Коло того ж часу Маслов передав свій згаданий рукопис д. Антоновичу, але сказавши, що се копія з того, котрий має Котляревський і що печатати єго не можна без згоди остатнього. Таким способом видавці „И. П. Мал. Нар.“ поставлені були в стан людей, у котрих мід-вино по усах тече, а в рот не попадає.

Тепер можна сказати, що обидва рукописи дуже близькі родичі, але не теж-саме. На рукопису Маслова стоїть ось який заголовок: „Малорусскія думы и пѣсни, записанныя въ 1805 году Ломиковскимъ изъ усть слѣща Ивана, лучшаго раскодисты, котораго онъ засталъ въ началѣ XIX. вѣка“. Співів в нему записано на 16, як в рукопису К-ого, а 12 і порядок їх інший і назви деяких одмінні:

1) Кішка Самійло, 2) Федор Безрідний, 3) Три братя Самарські, 4) Атаманъ Матяшъ старый, 5) Вдова въ городі Чечельниці (въ Польщѣ. Запѣч. записавшаго) 6) Вдова Сірка Івана, 7) Розмова Дніпра з Дунаєм, 8) Дворянська жена, 9) Пирятинскій попівичъ Алексій, 10) Братъ та сестра, 11) Іванъ Богославець, гетьманъ запорожскій, 12) Козакъ Іванъ Коновченко изъ гор. Черкась. Въ різних місцях єсть під рядками примітки: в думі про Кішку слова: „до дівки Санджаківни“ пояснені: т. є. невѣстѣ (sic!). Примѣч. записавшаго; в думі про Ф. Безрідного слова „перед мечем положено“ пояснені: порубано. Прим. записавшаго; в д. Три братя Самарські „жбанокъ“ — пояснено: манерка солдата. Прим. записавшаго; въ д. Вдова въ городі Чечельниці к словам „при старості лігахъ“ примітка: такої оборотъ уже встрѣчался више; в д. Вдова Сірка „В городі Мережи“ пояснено: къ Дону. Прим. записавш., — „до стародавняго Тору“ — Рѣка. Пр. запис.; в Двор. жені: „ввявъ за коси дай тахтарить“ — Таскаты за косы, Прим. запис.; в Попов. Алексію: „Дунайське гірло“ — Чортово окно. Прим. записавшаго. В списку Котл-ого таких приміток менше і поставлені вони по більшій часті в текст.

В текстах обох рукописів одмін мало і вони незначні: напр. в д. про Кішку у Маслова: „габою покривана“, а у Котл-ого: обвивана; у М. „чуден да прочуден, у К-ого: да нема; Ляшъ або Ляжъ бутурлака зам. Ляхъ, — і перше правильніше, бо і в К-ого в однім місці стоїть Иляша (бутурлакъ-потурнакъ, і Лях тут не до речі). В сій думі в К-ого пісця віршика 132-го пропуск проти Маслова: щоб не могли Турки Трапезонці нас доганяти. В „Розмові Дніпра з Дунаєм“ у Маслова стоїть: Солодкої води в барила набірають, — Шляхи турецькі залягали, — а в К-ого: Холодної воды.. Шляхи і дороги замѣчали. В д. про Алексія Поповича після віршиків відповідних до 33—34 в тексті д. Житецького, у Маслова ще стоїть:

Тоє козаки зачували,
Усі замовчали,
Бо в гріхах себе не знавали, —

а за те віршики 43—44 пропущені.

Найбільше між двома рукописами одмін правописних В Масловському рукопису орфографія приближена до Кулішевої, або по кр. мірі до Метлинського: *ѣ* не вживає ся, *і* стоїть зам *и*, *е*, — *в* зам. *л* в глаголах минувш. ч. і т. д. Чи такий був правопис в оригіналі, звідки писав Маслов, чи сам він так поправляв (Дніпръ зам. Днѣпръ і т. і.) не беремось рішати. Могло бути в купі те і друге, а з двох остатне скорше.

Вивід з порівняння двох рукописів ми дозволяємо собі робити ось який: копія Маслова мусіла бути зроблена чи з оригі-

налу старішого од рукопису Котляревського, чи з копії з першого. Од того вона має і менше співів. З того, що копія Маслова має примітки записавшого, ми виводимо, що Маслов мусів переписувати не з оригіналу Ломиковського, а з копії з него, на котрій мусіли бути примітки під рядками чи скорше в тексті. Екземпляр Котляревського мусів бути пізнішим списком, котрий зроблений був уже після того, як збирач дав комусь перший список, що ліг в основу копії Маслова, — або копією з такого пізнішого списку. Нема рації не вірити, що сей збирач був дійсно Ломиковський і що перший список був зроблений в 1805 р. Ломиковський був звісний „патріотъ націи малоросійської“, сучасник Полетик, з роду котрого мусіла, як се доводить архівними документами д. Лазаревський, вийти знаменита „Історія Русовъ“*). Цілком натурально, що серед подібних людей явилась і перша звісна тепер проба записати кобзарські співи. Сю пробу тепер можна поставити точно в 1805 р., раніше ніж час, котрий виводить д. Житецький по рукопису Котляревського. Не маючи під рукою навіть друкованих документів про Ломиковського, ми не можемо розводитись тут про его особу і говорити більше про запис помічений его імям. Звертаємо на сю справу увагу вчених земляків наших, що живуть у вигідніших обставинах. Ми ж дамо тут сатиричну пісню зі збірки Ломиковського, бо д. Житецький не помістив у своїй статі тих трьох сатиричних пісень, які є в рукопису Котляревського.

Дворянська жєна.

Дворянская жена
Вона съ розума сжила:
Изъ розуму поступала,
Медомъ, виномъ шинковала,
Компанію частовала,
Къ милому промовляла:
„Охъ, мій милий, милесенькій,
Голубоньку свесенькій!

Продай воли чабанніи,
Купи боти червоніи,
И фарботи (?)**) зеленіи!
Бо я панського роду,
Не ходила боса съ роду.
Продай, милий, малі бички,
Купи мені черевчки.
Бо я панського роду,

*) Доси в печаті подав звістку про Вас. Ломиковського той же д. А. Лазаревський, печатаючи в „Кіевской Старинѣ“ (1894 Іюль—Сентябрь) его словник „О Малоросіи, о древнихъ обычаяхъ малоросійскихъ, о службѣ воинской и гражданской, о чинахъ и должностяхъ чиновниковъ По алфавиту. Писано 1808 года“. Родив ся Ломиковський в р. 1778, вчав ся в Петербурзі в кадетському корпусі, служив у війську, жив ще в 1845 р. Після служби з початку XIX. ст. жив у хуторі, котрий прозвав Парк-Трудолюб, коло Миргорода. Там збирав „припасы для малоросійской исторіи“, переложив „Історію малоросійскихъ и запорожскихъ козаковъ“ Шерера і т. д. Д. Лазаревський має чимало рукописів і листів Ломиковського; може в них єсть і ключі до історії рукописів Маслова і Котляревського.

**) Знаки запитання поставлені в списку Маслова. В загалі ми даємо тут точну копію по его списку. М. Др.

Не ходила боса съ роду!
 Продай, милий, дві телиці,
 Купи мені дві спідниці,
 Бо я панського роду,
 Не ходила въ дерві (?) съ роду!
 Продай, милий, дві корови,
 Купи мені чорни брови,
 Бо я буду пановати,
 Ти на мене поглядати,
 Що хороша купава (?);
 І прекрасна, чорнява.
 Продай лоша і кобилу,
 Купи красило, білило,
 Щобъ я по сонцю не ходила,
 Щобъ я личка не спалила,
 Бо я панського роду,
 Не ходила въ черні зроду.“
 Сидить мила околіла,
 Нема дровъ не поліна,
 Нічимъ хати затопити,
 Нічимъ борщу й каши зварити.
 Загадала своєму мужу —
 Про вилікую нужу —
 Съ віжками въ лісь по дрова.
 Милий думає, гадає,
 Взявъ віжечки дай ступає,
 Сухих дровъ набірає
 І до дому приношає.
 Мила съ печі вставала,
 Вона хату затопила,
 Борщу й каши наварила,
 Миленького покормила.
 Став милий думати гадати,
 Якъ до милой пристунати,
 Щобъ въ візъ запрягати
 І въ лісь поїхати
 І дровъ набірати.
 Мила богу благодарить —
 Взявъ за коси дай тахтарить *)
 І на двіръ вивожає,
 Хомут справляє,
 Дубовія кладі к дротяння віжжі
 Въ оглобли поставляє

І попадаю загинає (?) **)
 „Ту стій, не пани ся,
 Въ оглобельки станови ся,
 Бо ти панського роду,
 Не ходила въ возі зроду.“
 Милую въ візъ запрягає,
 Й дубиною потягає
 І до лісу приїзжає,
 І миленьку роспрягає,
 І до дуба припинає
 І словами промовляє:
 „Ой стій, моя мила,
 Щобъ ти дуба не сломила,
 Щобъ ти сміху не зробила.“
 Січе дрова та рубає
 І на сонце поглядає,
 „А вжежъ, мила, не рано
 А ще у насъ и дровъ мало.“
 Дрова на візъ складає
 Верёвкою притягає.
 Милую въ візъ запрягає,
 Дубиною потягає:
 „Ой ну жъ, моя мила,
 Ще жъ ты въ возі не ходила,
 Ще жъ ты й дровъ не возила,
 Бо ти панського роду,
 Не ходила въ возі зроду.
 Уже сонце низенько,
 Намъ до дому не близьенько,
 Щобъ я звіря не служався
 Щоб я людей не остав ся!“
 Изъ гори зїзизжає,
 Самъ зъ воза вставає;
 Ставъ на гору зїзизжати
 І колеса гальмовати,
 Самъ на візъ сідає,
 Дубиною потягає:
 „Ой стій, моя мила,
 Щобъ ти воза не побила
 Щобъ ти сміху не зробила.“
 До царини приїзжає
 І на діда покрикає:
 „Помаленьку, діду, ступай,

*) Таскать за коси. Прим. за пис.

**) В вар. Вересая (Записки Югозап. отд. Р. И. Геогр. Обще. т. I (Матерьялы ст. 36—41): по пиці затинає.
М. Др.

Миленькои не сполахай, —
 Вона панського роду
 Не ходила в возі з роду.⁴
 И до дому приїжае,
 Миленькую роспрягае
 И в хату ввіхожае,
 Сів на лавці, одихае.
 Мила думае, гадае
 И кь милому промовляе:
 „Охъ мій милий, милесенький,
 Ти голубе сивесенький!
 Продай боти червонніи,
 Купи воли чабанії, —
 Я не панського роду,
 Я ходила боса сь роду.
 Продай, милий, черевички,
 Купи мені малі бички;
 Продай, милий, дві спідниці,

Купи мені дві телиці,
 Щобъ я рано вставала,
 До череди проганяла.
 Продай красило й біліло,
 Купи лоша и кобилу,
 Щобъ я в возі не ходила,
 Щобъ я дровъ не возила.
 Я не панського роду,
 Я ходила вь черні сь роду!
 Продай, милий, чорні брови,
 Купи мені дві корови,
 Щобъ я рано вставала,
 И коровъ подоила,
 Тебе, милий, покормила,
 Щобъ по хатахъ не ходила,
 Сыроватки не просила.
 Вжежъ тебе не забуду,
 Поки жива в світі буду⁴ *).

Ось для порівняння варіант „Дворянської жени“ із збірки пр. Бодяньського, те ж досить старої, писаної в 30-ті рр. с. ст., значно одмінний в деталях. Правопис рукопису Бодяньського.

Я дворянська жена,
 Я изъ розуму жыла,
 Изъ розуму й поступала**),
 Медомъ, выномъ шыковала,
 Компанію наповала,
 Да все мылого прохала,
 Да все мылого благала,
 Мылымъ дружкомъ называла:
 „Ой мій мылий, мылесенький,
 Голубоньку сывесенький,
 Чыны мою волю!
 Продай, мылий, бычки, бычки,
 Да справъ мыни черевички,
 Щобъ я боса не ходыла,

Щобъ я людей не смишляла —
 Бо я паньского роду,
 Не ходыла боса зроду:
 Пекъ-ёму, и не хочу и не буду.
 Продай воли чабаныи***),
 Купи боты червоныи,
 Щобъ я вь черни не ходыла,
 Щобъ я людей не смишляла:
 Бо я паньского роду,
 Не ходыла вь-черни зроду.
 Продай, мылий, дви тельди по-
 [ловеньки,
 Справъ мени дви спидыци зе-
 [лененьки:

*) Варіант Вересає (op. cit.), довший (192 вірші зам. 138) і ще грубіший. Жаль, що не напечатані по рукопису Котляревського варіанти пісень „Попада“ і „Чечотка“, щоб можна було бачити їх еволюцію в протязу XIX ст. Значайно пісні коли не забувають ся, то розростають ся. М. Др.

**) В вар. Домиковського стоїть з жыла, що дає і слову поступала змисл зійшла. Тут, як і в вар. Вересає бачимо жыла, що власне однімає змисл в усїєї фрази. Чи кобзарі невизрно говорять іноді слово з жыла, чи записачі не гарно чують? Я в початку 1 і 2 в. складено з й + а і єсть приспівна часточка, а не містоіменник я. М. Др.

***) Лучшей породы, сь коими ходять вь Крымъ. (Зам. Б-ого)

Бо я паньского роду,
 Не ходила въ дерзи *) зроду,
 Пекъ - ёму, и не хочу и не буду.
 Продай, мылый. вивцю ярку,
 Зробы мене, якъ панянку :
 Бо я паньского роду,
 Не ходыла въ черни зроду —
 Пекъ-ёму, и не хочу и не буду.“
 Да вже мылый избувае,
 Да вже мылу наряжае,
 Да вже й ума прыбирае.
 Сыдыть мыла запанила —
 Въ неи дровъ ни полина.
 Рубай, мылый, гребенище :
 Зварю кашу и борщыще“.
 Мыла борщу наварыла
 И мылого накормыла,
 Малыхъ дитей пожывыла.
 Мылый борщ той кушае
 И на мылу поглядае,
 Ой що мыла похожае:
 Хорошенька вона, все любенька,
 Да дворянка молоденька.
 Винь на двярвь выхожае,
 И по двору похожае,
 Да все гараздъ прыбирае :
 Назадъ визъ завертае
 И дугу знахожае,
 Мылу зъ хаты выклекае
 И у визъ запрягае,
 Вижонькамы навожжае,
 Дубынкую затынае :
 Тыру, стій, моя мыла!
 Тыру, стій, дорогая!
 Тыру, стій, не панысь,
 Да въ оглобли становысь,
 Щей на гору подерысь!
 Тыру, стій, моя мыла!
 Щобъ ты воза не побыла,
 Щобъ ты шкоды не зобыла!
 Бо ты паньского роду,
 Не ходыла въ вози зроду.“
 И до лиса доижжае,
 И до дуба прышынае :

„Тпру, стій, моя мыла,
 Тыру, стій, дорогая!
 Бо ты паньского роду,
 Не стояла въ дуба зроду.“
 Мылый дрова рубает,
 Выще дугы накладает,
 Да все бильше рубает.
 Мылу въ визъ запрягае,
 Вижечкамы навожжае,
 Дубынкую затынае,
 Изъ горы уставае,
 А на гору ще сидает :
 „Эй, ну жъ, моя мыла,
 Тай ну жъ, дорогая!
 Тай ну жъ поспитайсь,
 Щобъ я людей не оставсь.“
 До царыны прыижжае,
 Дай на дида винь гукае :
 „Стій, диду, не торохай
 И мылон не полохай!
 Бо дворяньского роду,
 Не ходыла въ вози зроду.“
 И до дому прыижжае,
 До стовпа прышынае,
 Дубынкую затынае —
 Вона въ ноги збупадае,
 Да все мылого благае,
 Мылымъ дружкомъ называе :
 „Мій мылый, мылесенький,
 Голубоньку сызесенький!
 Чыны мою волю :
 Продай, мылый, черевычки :
 Куны бычки невеличкы :
 Бо я паньского роду —
 Не ходыла въ вози зроду —
 Пекъ-ёму, и не хочу и не буду.
 Продай боты червоныи —
 Куны волы чабаныи,
 Щобъ я въ вози не ходыла,
 Щобъ я людей не смишыла :
 Бо я паньского роду —
 Не ходыла въ вози зроду —
 Пекъ-ёму, я не хочу и не буду.
 Продай дви спидныци зелененьки,

*) дерзя — дохмотье. (Зам. Б-ого) Властиво не дерзя, а дерга — верета, полотнянка. I. Ф.

Купи мнѣ двѣ тельціи поло-
 [веньки,
 Щобъ я рано уставала
 И у череду выганяла,

Щобъ мене людѣ знали,
 Госпожою называли —
 Называли й почитали *).

Одіславши написане висше д. Ів. Франкові, ми получили од него ось яку замітку:

В Галичині, о скілько тямлю, пісня на тему „Дворянської жени“ доси не була записана, хоч без сумніву існує. Для того, думаю, не без інтересу буде додати тут отсей варіант:

В нещасливиј день, ја в лихују годину
 Взъив собі Івасью пишнују Катерину.
 „Продај Івасью волоньки половіі,
 Та купи Івасью клејноти дорогіі!“
 Продав Івасью волоньки половіі,
 Купив миленькіј клејноти дорогіі.
 Як закликали другиј день по дубину, —
 Вирьгај, Івасью, пишнују Катерину!
 Із гори їде, сам на возик сїдаје,
 До гори їде, бичиком підтинаје.
 „Продај Івасью клејноти дорогіі,
 Та купи назад волоньки половіі!“
 Вже ж ти миленька ј клејнотів не схотїла,
 Та коли тобі зла паншчина доїла.

Ок. 1870 р. від матері Марії зап. Ів. Франко. Мати жалувала, що ся пісня не вся, що там у середині дещо забула.

Рівняючи ріжні варіанти „Дворянської чи Гусарської жени“ можна встановити таку їх генезу: пісня мусїла народитись на Лівобічній Україні в к. XVIII. ст., коли по скасованю гетьманщини і з переменою козацьких полків на гусарської, дрібні полкові урядники стали претендувати на дворянство, а дочкі їх уважати себе за щось висше од простих козачок, а тим паче посполїтих. Перші варіанти мусїли бути короткі і не так грубі, як пізніші: в них чоловік не був жінки „дубиною“ і т. і., а лишень запрягав єї в віз, щоб привезти потрібні в дому дрова, замість проданих через неї волів, — при чому чоловік у загалі обертав ся до жінки з іронїчною чемністю (як у вар. Бодяньського). Лїрники мусїли перейняти пісню од кобзарів і перенести єї з лївого берега Дніпра на правий. В Галичину вже зайшла луна кобзарсько-лїрницької пісні, обернулає в звичайну і прилагодилає до обставин панщини.

*) Запряганє жінки (паницї) в борону, радо і т. і., див. в пісні *Савра-димка*, запис. в черкаськ. пов., кїївськ. губ. од дївчат. *Кіевская Стар.* 1884, N XI, 552—554.

Старий варіант пісні про „Попадю“.

Не маючи пісні про „Попадю“ в записі Ломиковського, даємо тут варіант зі збірки кн. Цертелева, першого, що напечатав збірку дум в 1819 р.

Зажурилась попадя своєю бидою :

Бидна моя головонько, що пиш зъ бородою !

Охъ мини тошно, ох мини нудно,

Що з бородатымъ жить мини трудно.

Кличуть люди на христыны, треба изъ нимъ сьеты,

А як глянешь на бороду, не захочешь исты. Охъ мини тошно... и проч.

Ой пиду я до владыки, да стану просьеты,

Чи не скаже винъ попови борода голыты. Охъ мини... и проч.

Ой забралажъ попадя куры и индыки,

Пошмандрулажъ попадя просто до владыки. Охъ мини... и проч.

Пришлажъ вона до владыки, дай у ноги пала,

Дуже горко зарыдавши, ему промовляла. Охъ мини... и проч.

Помилуй мене, владыко, що мини робыты ?

Позволь попови моему бороду голыты. Охъ мини... и проч.

Выслухавъ ін владыка, дуже похмурился, —

Стало тисно у кимнати, якъ винъ росходив ся. Охъ мини... и проч.

Где се взялысь килейныки, стали ей вчиты,

Що не можно попамъ, ченцямъ борода голыты. Охъ мини...

Пустить мене, такъ попадя стала промовляты :

Сама буду я попови бороду чесаты... Охъ мини...

(Далі буде.)

